

**ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»**

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

дисципліни

**«СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВА ДЕРЖАВА:
ІСТОРИОЛОГІЯ ТЕОРЕТИЧНОЇ КОНЦЕПЦІЇ»**

(для аспірантів)

Київ – 2018

Підготовлено завідувачем кафедри філософії та політології *Ю. О. Мелковим*

Затверджено на засіданні кафедри філософії та політології
(протокол № 8 від 22.03.18)

Схвалено Вченою радою Навчально-наукового інституту міжнародних відносин та соціальних наук МАУП (протокол № 8 від 29.03.18)

Мелков Ю. О.

Навчальна програма дисципліни «Соціально-правова держава: історіологія теоретичної концепції» (для аспірантів). – К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2018. – 15 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни «Соціально-правова держава: історіологія теоретичної концепції», теми контрольних робіт, вказівки до їх виконання, питання для самоконтролю, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2018

© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2018

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Дисципліна «Соціально-правова держава: історіологія теоретичної концепції» виступає як важливий предмет вивчення у курсі професійної підготовки здобувача ступеня доктора філософії в галузі політичної науки. Феномен держави відображає один із центральних об'єктів дослідження політології та одне з найцінніших цивілізаційних надбань людства, проте реально вона може існувати лише в межах тріади «країна – народ – суспільство», хоча дана обставина ще не є загально визнаною навіть серед науковців, не кажучи про широкі кола громадськості та державних службовців, схильні розглядати державу як певну самоцінність. Втім, українська Конституція 1996 р. досить однозначно фіксує статус України як не лише суверенної та незалежної й демократичної, а й як соціальної та правової держави, що є вже проблематичним з огляду на співвіднесення реалій життя сучасної України з теоретичними концепціями політичної науки. А тому феномен соціальної та правової держави потребує ретельного осмислення та виступає слухним і актуальним предметом дослідження для майбутніх докторів філософії у галузі політичної науки, зокрема в ракурсі історіології (за М. І. Карєєвим) як методології осмислювання процесу «творення» державою соціально-політичної історії будь-якої країни.

Мета курсу «Соціально-правова держава: історіологія теоретичної концепції» – відповідно до вимог Закону України «Про вищу освіту» та положень «Програми забезпечення якості освіти у ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом», збільшення обсягу знань аспірантів у царині історії формування уявлень про соціально-правову державу, її природу, сутність, функції та перспективи самого явища.

Завданнями курсу «Соціально-правова держава: історіологія теоретичної концепції» є досягнення того, щоби в результаті його вивчення аспірант мав *знати*:

- ідейну основу соціально-правової держави, її визначення представниками різних наукових напрямів;
- основні типологічні характеристики феномена «соціально-правова держава»;
- зміст соціально-правової держави у двох групах країн – моноетнічних та поліетнічних;
- специфіку розбудови соціально-правової держави у поліетнічній країні;
- основні моделі соціально-правової держави сучасності, їх спільні та відмінні риси, переваги і недоліки;
- історичну ритміку розбудови соціально-правової держави в Україні;

уміти:

- оцінювати історичну перспективу теорії соціально-правової держави;
- застосовувати набуті теоретичні знання для порівняльного аналізу темпів розбудови соціально-правової держави у двох групах країн: а) центральноєвропейських і постсоціалістичних та б) пострадянських;
- діагностувати в теорії та практиці соціально-правової держави питання, які потребують вирішення в нових історичних та соціально-політичних умовах;
- оцінювати перспективи соціально-правової держави в умовах глобалізації, її конкурентоспроможність на глобальному ринку;
- прогнозувати можливі варіанти розбудови «своєї» чи однієї з європейських моделей соціально-правової держави в Україні.

Програма дисципліни «Соціально-правова держава: історіологія теоретичної концепції» для аспірантів за змістом складається з двох модулів.

Модуль I. Концепція соціально-правової держави в історії політичної думки.

Модуль II. Особливості української ідеї та практики розбудови соціально-правової держави.

Значну увагу під час вивчення дисципліни «Соціально-правова держава: історіологія теоретичної концепції» приділено *самостійній роботі аспіранта*, від якого вимагається, по-перше, самостійне опрацювання першоджерел з курсу – основних праць класичних і сучасних мислителів, які досліджували феномен політичних виборів (Конфуцій, Арістотель, Томас Мор, Томас Гоббс, Бенедикт Спіноза, Шарль-Луї де Монтеск'є, Георг Вільгельм Фрідріх Гегель, Лоренц фон Штайн, Карл Поппер, Аренд Лейпхарт, Іван Варзар та ін.). По-друге, важливим і змістовним з точки зору вивчення курсу виявляється проведення аспірантом самостійних досліджень феномену соціально-правової держави, спираючись на отримані ним історіологічні знання.

У результаті вивчення дисципліни «Соціально-правова держава: історіологія теоретичної концепції» аспіранти, таким чином, вивчають основні теоретичні концепції сучасної держави, прослідкувавши історію соціальної, політичної та правової думки від Хаммурапі (кін. II тис. до н. е.) та конфуціанського Китаю (VI ст. до н. е.) аж до сьогодення у зрізі самотворення явища і поняття спочатку просто «держави», а потім – держави демократичної, політичної, правової та соціальної, закладаючи тим самим засади для професійної наукової діяльності майбутніх докторів філософії у галузі політичної науки, у тому числі щодо сприяння створенню в Україні соціальної та правової держави.

Міжпредметні зв'язки. Предмет вивчення дисципліни «Соціально-правова держава: історіологія теоретичної концепції» тісно пов'язаний із проблематикою інших дисциплін, знання яких може допомогти аспіранту при

вивченні цього курсу. Зокрема, простежується взаємозв'язок теорії пізнання з такими курсами, як «Політологія», «Історія зарубіжних політичних вчень», «Філософія політики», «Практична політологія», «Соціальна філософія», «Історія та теорія демократії».

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
**«СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВА ДЕРЖАВА:
ІСТОРИОЛОГІЯ ТЕОРЕТИЧНОЇ КОНЦЕПЦІЇ»**

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
	Змістовий модуль I. Концепція соціально-правової держави в історії політичної думки
1	Феномен історіології та понятійний апарат досліджень соціально-правової держави
2	Генеza ідеї соціально-правової держави в думці Стародавнього Сходу та Античності
3	Соціально-політичні діалоги Ренесансу та Нового часу
4	Діалектика співвідношення соціальної та політичної систем у ХІХ ст.
5	Соціально-політична думка ХХ ст.
	Змістовий модуль II. Особливості української ідеї та практики розбудови соціально-правової держави
6	Історіологія української ідеї соціально-правової держави
7	Основні моделі соціально-правової держави сучасності та їх релевантність щодо українських реалій
8	Доля ідеї соціально-правової держави на початку ХХІ ст.
Разом годин: 90	

ЗМІСТ
дисципліни
**«СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВА ДЕРЖАВА:
ІСТОРИОЛОГІЯ ТЕОРЕТИЧНОЇ КОНЦЕПЦІЇ»**

Змістовий модуль I. Концепція соціально-правової держави в історії політичної думки

Тема 1. Феномен історіології та понятійний апарат досліджень соціально-правової держави

Предмет та завдання дисципліни «Соціально-правова держава: історіологія теоретичної концепції». Понятійний апарат дисципліни: «соціальна держава» та «держава добробуту». Феномен історіології та поняття держави. Науково-понятійний дискурс у соціально-політичних трикутниках «країна – суспільство – держава» і «правда – право – справедливість». Стадії еволюції

соціально-цивілізаційного зростання народів світу. Держави донаціональні, національні та постнаціональні. Раціональні та нераціональні (ірраціональні) засади державності. Ідейно-теоретичний вихід на феномен соціально-правової держави.

Література [2; 6; 15; 21; 22; 45; 47; 71]

Тема 2. Генеза ідеї соціально-правової держави в думці Стародавнього Сходу та Античності

Філософсько-генетичні коріння ідеї соціально-правової держави в контекстах соціально-політичної та культурно-правової думки класичної давнини. Патерналістські уявлення про справедливу державу на Давньому Сході. Політична думка Конфуція. Раціоналістичні регулятиви державності в елліністичній традиції. Вчення Платона та Арістотеля про державу. Римська ідея держави та феномен римського права. Порівняння східної, грецької та римської моделей держави.

Література [1; 18; 31; 37; 39; 40; 52; 65]

Тема 3. Соціально-політичні діалоги Ренесансу та Нового часу

Розвиток ідеї держави за Середньовіччя та за доби Відродження. Ідеальне суспільство за Т. Мором. Політична держава Т. Гоббса. Ідеї «Богословсько-політичного трактату» Б. Спінози. Теоретичні новації Ш.-Л. Монтеск'є. Ідеї та практика трьох великих соціальних революцій Нового часу – Англійської 1640–80-х років, Американської 1770–80-х років XVIII ст. і Французької кінця XVIII – початку XIX ст.: вихід на соціумо- і державотворчий трикутник «політична держава – соціальна держава – правова держава».

Література [12; 13; 18; 27; 28; 36; 59; 64]

Тема 4. Діалектика співвідношення соціальної та політичної систем у XIX ст.

«Політологічний утилітаризм» у філософській думці США. Запровадження та розвиток ідей поділу політичних властей і розподілу владних повноважень та відмінність між ними. Зародження феномену політичної ідеології. Обґрунтування Г. В. Ф. Гегелем діалектики рівнів державно-владного утворення. Ідея соціальної держави Л. фон Штайна. Діалектика держави та нації. Становлення та зміцнення національної держави.

Література [10; 18; 22; 24; 39; 51; 66]

Тема 5. Соціально-політична думка XX ст.

Концепція соціально-правової держави у системних взаємозв'язках політолого-правових ідей країн Європи, Північної Америки, Австралії та Японії протягом XX ст. Ідея та практика «супердержави». 1980–90-ті роки: ренесанс чи криза національної держави? Некласичний і постнекласичний тип

раціональності та його вплив на суспільно-політичну думку. «Постдемократія» та сучасна держава за доби глобалізації.

Література [4; 9; 17; 23; 32; 42; 43; 46; 56; 63; 68]

Змістовий модуль II. Особливості української ідеї та практики розбудови соціально-правової держави

Тема 6. Історіологія української ідеї соціально-правової держави

Історичні традиції державотворення та демократії в Україні від давнини до ХХ ст. Історіологія «суто української ідеї» соціально-правової держави у контекстах соціогуманітарних пошуків «перебудовчого етапу» 80-х років та проконституційних перипетій 90-х років ХХ ст. Досвід та суперечності авторитаризму та тоталітаризму у світлі вітчизняної історії ХХ ст. Порівняльний аналіз державотворчих ініціатив В. М. Чорновола, Л. М. Кравчука та Л. Д. Кучми.

Література [3; 8; 16; 34; 38; 41; 49; 55; 62]

Тема 7. Основні моделі соціально-правової держави сучасності та їх релевантність щодо українських реалій

Спільні та відмінні риси основних моделей соціально-правової держави сучасності. Теоретичний аналіз основних типологічних характеристик феномену «соціально-правова держава»: демократизм, інституційність, справедливість. Специфіка розбудови соціально-правової держави у поліетнічній країні. Глобалізація та альтермондіалізація: за і проти. Англосаксонська, романська та скандинавська моделі сучасної держави.

Література [2; 5; 6; 20; 23; 33; 44; 50; 53; 58; 70]

Тема 8. Доля ідеї соціально-правової держави на початку ХХІ ст.

Євроатлантичні інтеграційні прагнення України та доля ідеї соціально-правової держави у призмі реалій початку ХХІ ст. Державотворчі ідеї сучасного українського політикуму та пов'язані з ними суперечності. Проблема суб'єктності політичного процесу у світлі ідей постнекласичного типу наукової раціональності. Європейські цінності та їх апробація на українському ґрунті. Можливі подальші шляхи розвитку ідеї та практики соціально-правової держави.

Література [11; 25; 26; 29; 35; 46; 48; 69; 73]

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Виконання контрольної роботи є важливою складовою навчального процесу й активною формою самостійної роботи студентів.

Мета контрольної роботи – поглибити та систематизувати здобуті в процесі вивчення курсу теоретичні знання, сформувані вміння самостійно працювати з навчальною, спеціалізованою літературою, застосовувати теоретичні знання та набуті навички на практиці.

Контрольна робота повинна мати обсяг не менше 15-ти сторінок тексту (комп'ютерний набір – 14 кегль, 1,5 інтервал, шрифт Times New Roman). Усі сторінки, крім титульної, мають бути пронумеровані. Контрольна робота має містити в собі за структурою: а) титульну сторінку із зазначенням прізвища, ім'я та по батькові автора та теми роботи; б) зміст із переліком питань теми та сторінок; в) вступ, де мають бути викладені актуальність теми дослідження, предмет і методи дослідження, окреслене проблемне поле, поставлені мета та завдання дослідження; г) основні розділи, побудовані за логікою викладення матеріалу, з посиланнями на джерела; д) висновок із викладом власної точки зору щодо вирішення зазначеної в роботі проблеми; е) список літератури, який має містити не менше 10 джерел, включаючи першоджерела.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Держава та її взаємини із суспільством: теорія та практика.
2. Історична генеза ідеї та поняття держави.
3. Поняття «влада» в його історичній динаміці.
4. Основні етапи еволюції теорії держави.
5. Держава та теорія суспільного договору.
6. Українські традиції державності від давнини до ХХ ст.
7. Порівняльний аналіз східної та грецької моделей держави.
8. Порівняльний аналіз грецької та римської моделей держави.
9. Ідея патерналістської держави у конфуціанстві.
10. Утопічні ідеї давніх соціалістів та її вплив на становлення концепції соціальної держави.
11. «Левіафан» Т. Гоббса та його актуальні для сьогодення положення.
12. Ідея громадянського суспільства в політичній думці Нового часу.
13. Філософія Просвітництва та її вплив на розвиток соціальної держави.
14. Основні державотворчі ідеї Американської революції.
15. Інститут ідеології в політичній теорії ХІХ ст.
16. Основні політологічні ідеї «Філософії права» Г. В. Ф. Гегеля.
17. Дж. Мадзіні та суперечності ідеї національної держави.
18. «Весна народів» середини ХІХ ст.: паралелі з «оксамитовими революціями» 80-х років ХХ ст.
19. Ідея соціальної держави Л. фон Штайна.
20. Суспільство та держава у роздумах марксистських мислителів.

21. Соціал-демократична думка України про природу та майбутнє держави.
22. «Тоталітарно-правова» держава у Німеччині 30–40-х років ХХ ст.
23. Елементи концепції соціально-правової держави у «Загальній декларації прав людини» ООН.
24. Деретулятивні явища та тенденції у Західній Європі та Північній Америці у 60–90-х роках ХХ ст.
25. Соціальна держава в моноетнічних та поліетнічних країнах: спільне та відмінне.
26. Соціально-правова держава в Україні у 90-ті роки ХХ ст.: декларації та реальність.
27. Скандинавська модель сучасної соціально-правової держави.
28. Романська модель сучасної соціально-правової держави.
29. Американська модель сучасної соціально-правової держави.
30. Історичні долі демократії та національної держави у ХХІ ст.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Зміст поняття «соціальна держава» та його співвідношення з поняттям «держава добробуту».
2. Політолого-соціологічний зміст понять «країна», «суспільство» та «держава».
3. Поняття «держава» і «право»: діалектика джерела та засобу.
4. Історична генеза концепцій «правова держава» та «соціальна держава».
5. Держава як політико-правовий феномен та соціальний інститут.
6. Співвідношення понять «соціальні працівники», «державні службовці» та «апаратні чиновники».
7. Космополітизм в Античності та за сучасної доби.
8. Патерналістські уявлення про справедливу державу на Стародавньому Сході.
9. Вчення Платона про державу.
10. Арістотель та обґрунтування раціональних передумов державотворення.
11. М. Вебер про позитивний та негативний зміст поняття «державна бюрократія».
12. Теоретичні засади суперечності понять «країна» та «держава».
13. Генезис політичної держави в соціологічному трикутнику «країна – населення – суспільство».
14. Засоби та умови конституювання країни державою.
15. Роль і значення політики, права та етики у процесі «конституювання країни».
16. Теоретичний зміст «ресурсних факторів держави» (населення країни, нерухоме багатство народу, фізична територія у визнаних світом кордонах, геополітичний статус країни та ін.).
17. Т. Гоббс про соціально-політичні умови перетворення політичної держави на міфічного «Левіафана».

18. Політичний громадянин та проблема суб'єктності державотворення.
19. Співвідношення понять «людина» і «політична особа».
20. Теоретичний зміст конституювання країни як соціальної держави (ст. 1 Конституції Іспанії 1978 р.).
21. Цицерон і Гегель про «громадянина» і «громадянське суспільство».
22. Теоретичний зміст формули Б. Спінози: держава, право і мораль – «будівничі країн і слуги народів».
23. Соціально-політичний зміст основних форм держави.
24. Сенс протилежних епітетів і ознак держави: «демократична і справедлива» та «авторитарна і тоталітарна».
25. Основні дійові суб'єкти політичної історії країн і держав.
26. Держава у співвідношенні з тріадою «країна – народ/народи – суспільство».
27. Соціально-демографічна тріада «населення – суспільство – громадянське суспільство».
28. Співвідношення процесів соціумотворення та державотворення.
29. Структурна ієрархія середньотипового людського соціуму в моноетнічній країні.
30. Специфіка побудови і життєдіяльності політичної держави в поліетнічній країні.
31. Історіологічні та лінгвістичні підстави ототожнення поняття «держава» та «країна» в англійських і німецькомовних країнах суспільствах.
32. Поняття нації та її співвідношення з поняттями «держава» та «країна».
33. Поняття «національна держава» та його історичні метаморфози та суперечності.
34. Поліс як «місто-держава-країна» в контексті політологічної концепції Платона й Арістотеля.
35. Аспекти соціальної держави у соціально-політичній думці Античності.
36. Сумісність аспектів монархізму, республіканізму й авторитарного етатизму у феномені середньовічних італійських республік (Генуя, Флоренція, Венеція та ін.).
37. Ідея «справедливої держави» та «щасливого суспільства» в китайській (IV ст. до н. е.), давньогрецькій (III ст. до н. е.) і давньоримській (II ст. до н. е.) моделях.
38. Політологічний аналіз «тріади Б. Спінози» «правда/істина – юридична справедливість – політична етика» в контексті справедливого політичного владарювання у суспільстві щасливих людей.
39. Модель «ідеального суспільства зі справедливою державою у надбудові» за Т. Мором.
40. Т. Гоббс про справедливу політичну державу як «витвір просвітніх і самовідповідальних людей».
41. Умови деградування політичної держави та «перманентна війна усіх проти усіх» за Т. Гоббсом.
42. Б. Спіноза про виховання політичного громадянства.
43. Б. Спіноза про співвідношення політики та етики.

- 44.Б. Спіноза про державу як «вищий інститут управління суспільним життям».
- 45.Цицерон і Гегель про логіку співвідношення понять «право – норма – закон».
- 46.Теоретичний аналіз «закону Ш.-Л. Монтеск'є» про логіку поділу політичних влад у правовій державі.
- 47.Спільне та відмінне у співвідношеннях між поняттями «поділ політичних влад» і «розподіл політичних повноважень».
- 48.Специфіка концепції Дж. Адамса про «систему противаг і стримувань» щодо врівноважування гілок влади і владних повноважень.
- 49.Основні політологічні ідеї та новації Великої французької революції.
- 50.Г. В. Ф. Гегель про «цивілізовану владу» та «цивілізований народ».
- 51.Л. фон Штайн про феномен соціальної держави.
- 52.Історіологічний сенс конфуціанської тріади IV ст. до н. е. «закон – влада – довіра».
- 53.Лозунг Великої французької революції «Свобода – рівність – братерство» та його значення для становлення соціальної держави.
- 54.Основні аспекти політико-елітистської концепції В. Парето.
- 55.Політичні партії як складові соціальної та політичної систем у країнах із соціально-правовими державами у надбудові.
- 56.Пошуки української ідеї «держави загального добробуту» за доби незалежності.
- 57.Англосаксонська, романська та скандинавська моделі сучасної соціально-правової держави.
- 58.Феномен «супердержави» у XX та XXI ст.
- 59.Майбутнє національної держави за доби глобалізації.
- 60.Соціально-правова держава в Україні: теорія та практика.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Аристотель. Политика : Пер. с древнегреч. // Соч. : в 4 т. – М. : Мысль, 1984. – Т. 4. – С. 375–644.
2. Бабкін В. Д. Від правової до соціально-правової держави // Правова держава. – 2001. – Вип. 12. – С. 270–281.
3. Бабкін В. Д. Проблема соціальної держави в сучасній Україні // Сучасна українська політика. – К. : Вид-во Укр.-фін. ін-ту менедж. і бізнесу, 1997. – С. 85–88.
4. Бодрийяр Ж. В тени молчаливого большинства, или Конец социального : пер. с фр. – Екатеринбург : Editions DENOEL, 2000. – 96 с.
5. Бостан С. К., Тимченко С. М. Державне право зарубіжних країн: навч. посіб. – К. : Центр навч. літ., 2005. – 504 с.
6. Варзар І. М. Держава і народ-етнос у політологічному дискурсі / Із контекстів минулих літ. Вибране. Книга 1. – К. : ФАДА-ЛТД, 2003. – 592 с.
7. Варзар І. М. Права, свободи та вольності людини, громадянина й народу в політолого-правознавчому дискурсі. – К. : МП «Леся», 2016. – 280 с.
8. Варзар І. М. Тріадний принцип структуризації та функціональної ієрархізації соціальної та політичної систем транзитного суспільства // Трансформація політичних систем на постсоціалістичному просторі / за ред. В. П. Бега. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2006. – С. 16–21.
9. Вебер М. Соціологія. Загальносоціологічні аналізи. Політика : пер. з нім. – К. : Основи, 1998. – 534 с.
10. Гегель Г. В. Ф. Философия права : пер. с нем. – М.; Л. : Соцекгиз, 1934. – 380 с.
11. Гетьман В. П., Килимник Ю. В. Чи стане Україна соціальною державою? : бесіди про Конституцію. – К. : [б. в.], 1996. – 22 с.
12. Гоббс Т. Левиафан : пер. с англ. // Соч. : в 2 т. – М. : Мысль, 1989. – Т. 2. – 732 с.
13. Гоббс Т. Основ философии часть третья: О гражданине : пер. с англ. // Соч. : в 2 т. – М. : Мысль, 1989. – Т. 2. – С. 270–506.
14. Головатий М. Ф. Соціологія політики: навч. посіб. – К. : МАУП, 2003. – 504 с.
15. Евстратов А. Э. Генезис идеи социального государства: историко-теоретические проблемы : Автореферат дис. ... канд. юрид. наук / Омский гос. ун-т. – Омск, 2005. – 24 с.
16. Заєць А. П. Правова держава в контексті новітнього українського досвіду. – К. : Парламентське вид-во, 1999. – 248 с.
17. Зиновьев А. А. На пути к сверхобществу. – СПб. : Издательский дом «Нива», 2004. – 608 с.
18. Історія вчень про право і державу : Хрестоматія / авт.-уклад. Г. Г. Демиденко; за заг. ред. О. В. Петришина. – Х. : Право, 2014. – 928 с.
19. Кара-Мурза С. Г. Идеология и мать её наука. – М. : Алгоритм, 2002. – 256 с.

20. Карась А. Ф. Філософія громадянського суспільства в класичних теоріях і некласичних інтерпретаціях. – К.; Л. : Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – 520 с.
21. Кареев Н. И. Историология : Теория исторического процесса. – М. : Либроком, 2011. – 322 с.
22. Кочеткова Л. Н. Теория социального государства Лоренца фон Штейна // Философия и общество. – 2008. – Вып. № 3 (51). – С. 69–79.
23. Лейпхарт А. Демократия в многосоставных обществах: Сравнительное исследование : пер. с англ. – М. : Аспект-Пресс, 1997. – 288 с.
24. Медісон Дж. Основи демократичного врядування: пер. з англ. // Демократія: Антологія / упоряд. О. Проценко. – К. : Смолоскип, 2005. – С. 383–396.
25. Мелков Ю. О., Толстоухов А. В., Парапан І. Г. Демократія та державність: парадокси протистояння // Практична філософія. – К., 2009. – № 4 (34). – С. 57–66.
26. Михайленко М. В. Государство, глобализация, периферия: лидерство и упадок в XXI в. – Черновцы : Издательский дом «Букрек», 2007. – 384 с.
27. Монтескье Ш.-Л. О духе законов : Пер. с фр. – М. : Мысль, 1999. – 672 с.
28. Мор Т. Утопія : пер. з лат. // Мор Т. Утопія. Кампанелла Т. Місто Сонця. – К. : Дніпро, 1988. – С. 16–114.
29. Негри А., Хардт М. Множество: война и демократия в эпоху империи : пер. с англ. – М. : Культурная революция, 2006. – 560 с.
30. Ортега-и-Гассет Х. Восстание масс: пер. с исп. // Ортега-и-Гассет Х. Избранные труды. – М. : Весь мир, 1997. – С. 43–164.
31. Платон. Государство : пер. с древнегреч. // Соч.: в 4 т. – М. : Мысль, 1994. – Т. 3. – С. 79–420.
32. Рябов С. Г. Політологічна теорія держави: навч. посіб. – К. : Тандем, 1996. – 240 с.
33. Савельев В. Ф. Концепція прав людини в теорії правової держави // Громадянське суспільство і правова держава, проблеми становлення : зб. наук. праць. – К. : ТОВ «Міжнародна фінансова агенція», 1997. – С. 44–55.
34. Сіленко А. О., Коляденко В. А. Соціальна держава: Тернистий шлях до визнання. Світовий досвід і перспективи України. – Одеса. : ТСС, 2002. – 358 с.
35. Скрипнюк О. В. Соціальна, правова держава в Україні. Проблеми теорії і практики. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2000. – 598 с.
36. Спиноза Б. Богословско-политический трактат : пер. с лат. // Спиноза Б. О Боге, человеке и его счастье. – М.; Х. : Фолио; АСТ, 2000. – С. 117–394.
37. Тимошенко В. І. Правова держава (теоретико-історичне дослідження). – К. : Наукова думка, 1994. – 132 с.
38. Удовиченко В. П. Украина: поиск модели социального государства. – К. : [б. в.], 1997. – 206 с.
39. Філософія політики : навч. посіб. / В. П. Андрущенко та ін. – К. : Знання України, 2003. – 400 с.

40. Цицерон Марк Тулій. Про державу, Про закони, Про природу богів : пер. з лат. – К. : Основи, 1998. – 476 с.
41. Шульженко Ф. П. Соціально-правова держава в Україні: проблеми становлення та модернізації : монографія. – К. : КНЕУ, 2007. – 390 с.
42. Guéhenno J.-M. La Fin de la Démocratie. – Paris : Flammarion, 1993. – 172 p.
43. Held D. Democracy and the global order: from the Modern state to cosmopolitan governance. – Stanford, CA : Stanford University Press, 1995. – 336 p.
44. Kuhnle S. The Scandinavian Welfare State in the 1990s: Challenged but Viable // West European Politics. – 2000. – Vol. 23, #2, – P. 209–228.
45. Mielkov Iu., Tolstoukhov A., Parapan I. The Many-Faced Democracy. – Saarbrücken : Lambert Academic Publishing, 2016. – 282 p.
46. Ohmae K. The End of the Nation State: The Rise of Regional Economies. – New York : Free Press, 1995. – X, 214 p.
47. The Oxford Handbook of the Welfare State / Ed. by Francis G. Castles. – Oxford; N.Y. : Oxford University Press, 2010. – 876 p. – <https://books.google.com.ua/books?id=ILawRZJhlqAC>.

Додаткова

48. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество : пер. с англ. – М. : Academia, 2004. – 994 с.
49. Варзарь И. М. Политический провинциализм под аналитико-мизантропическим углом зрения // Наукові праці МАУП. Серія: Політичні науки. – 2017. – Вип. 1 (52). – С. 5–26.
50. Габермас Ю. Залучення іншого: Студії з політичної теорії: пер. з нім. – Львів : Астролябія, 2006. – 416 с.
51. Інавгураційні промови Президентів США : пер. з англ. – Х. : Фоліо, 2009. – 336 с.
52. Кареев Н. И. Государство-город античного мира: Опыт исторического построения политической и социальной эволюции античных гражданских общин. – СПб. : Тип. Стасюлевича, 1910. – 362 с. – <https://ia802705.us.archive.org/3/items/gosudarstvogoro00karegoog/gosudarstvogoro00karegoog.pdf>
53. Кастельс М., Хіманен П. Інформаційне суспільство та держава добробуту: Фінська модель : пер. з англ. – К. : Ваклер, 2006. – 230 с.
54. Кримський С. Б., Павленко Ю. В. Цивілізаційний розвиток людства. – К. : Фенікс, 2007. – 316 с.
55. Кучма Л. Д. Вірю в український народ. Вибрані статті, виступи (1994–2000). – К. : Вид. дім «Альтернативи», 2000. – 504 с.
56. Ленин В. И. Государство и революция // Сочинения: В XXX т. – М.–Л. : Соцэкгиз, 1931. – Т. XXI. – С. 365–455.
57. Кагарлицкий Б. Ю. Восстание среднего класса. – М. : «Ультра.Культура», 2003. – 320 с.
58. Ледях И. А. Социальное государство и права человека (из опыта западных стран) // Социальное государство и защита прав человека. – М. : Ин-т государства и права РАН, 1994. – С. 22–33.

59. Локк Дж. Два трактата про врядування : пер. з англ. – К. : Основи, 2001. – 264 с.
60. Лэш К. Восстание элит и предательство демократии : пер. с англ. – М. : Логос; Прогресс, 2002. – 224 с.
61. Мелков Ю. А. Мера счастья и социальные идеалы // Сократ : Журнал современной философии. – 2012. – № 4. – С. 96–101.
62. Мелков Ю. А. Постсоветское общество: Новое Средневековье // Социология: теория, методы, маркетинг. – 2008. – № 3. – С. 183–193.
63. Поппер К. Відкрите суспільство і його вороги : пер. з англ. – К. : Основи, 1994. – Т. 1. – 444 с.
64. Руссо Ж-Ж. Про суспільну угоду або Принципи політичного права : пер. з фр. – К. : Port-Royal, 2001. – 348 с.
65. Тойнби А. Дж. Постижение истории : пер. с англ. – М. : Прогресс.Культура, 1996. – 608 с.
66. Токвиль А. Про демократію в Америці : пер. з фр. – К. : Всесвіт, 1999. – 587 с.
67. Шалвен М.-Ж. Мозги, которые нами правят : пер. с франц. – М. : Рипол-классик, 2004. – 432 с.
68. Crouch C. Post-Democracy. – Cambridge : Polity Press, 2004. – XI, 135 pp.
69. Ferragina E., Seeleib-Kaiser M. Welfare Regime Debate: Past, Present, Futures? // Policy & Politics. – 2011. – Vol 39, Iss. 4. – P. 583–611.
70. Gorz A. Métamorphoses du travail. Critique de la raison économique / André Gorz. – P. : Gallimard, 2004. – 448 p.
71. Kaufmann F.-X. Herausforderungen des Sozialstaates. – Frankfurt am Main : Suhrkamp, 1997. – 204 s.
72. Kuhnle S. The Survival of the European Welfare State. – L. : Taylor & Francis, 2000. – 264 p.
73. McLuhan M., Fiore Q. War and Peace in the Global Village. – Berkeley, CA : Gingko Press, 2001. – 192 p.